

3-МОДУЛЬ. КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОР МЕН ЖЕКЕ БИЗНЕС ҮШІН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ КОМПЛАЕНС – А-ДАН Я-ҒА ДЕЙІН

9-САБАҚ. КОРПОРАТИВТІК ЭТИКА КОДЕКСТЕРІ НЕМЕСЕ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ КОДЕКСТЕРІ

Бұл презентация «Бизнестегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл» онлайн-курсына дайындалды.

Онлайн-курс Siemens Integrity Initiative қолдауымен Құқықтық саясатты зерттеу орталығымен (LPRC) ынтымақтастықта «Kazakhstan Bar Association» заң консультанттары палатасы іске асыратын «ЭЫДҰ стандарттарына сәйкес Қазақстанда іскерлік парасаттылықты арттыру мен корпоративтік басқаруды дамытудың жүйелі, құрылымдық және тиімді саясатын іске асыру» жобасы шеңберінде дайындалған.

ОСЫ САБАҚТЫҢ НЕГІЗГІ СҰРАҚТАРЫ

Негізгі сұрақтар:

1. Неліктен этика кодекстері мен мінез-құлық кодекстері қажет? Олар корпоративтік мәдениет пен тәжірибені жақсартуға қалай көмектеседі?
2. Этика кодексі мен мінез-құлық кодексінің айырмашылығы неде?
3. Корпоративтік басқаруда этикалық нормалар мен ережелерді ілгерілету.

Практикалық тест

1. НЕЛІКТЕН ЭТИКА КОДЕКСТЕРІ МЕН МІНЕЗ- ҚҰЛЫҚ КОДЕКСТЕРІ ҚАЖЕТ?

КОДЕКСТЕР КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТ ПЕН ТӘЖІРИБЕНІ ЖАҚСARTУҒА ҚАЛАЙ КӨМЕКТЕСЕДІ?

- Мемлекеттік және квазимемлекеттік секторларда **парасаттылық мәдениетін енгізу** де Қазақстандағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы реформалардың бір бөлігі болып табылады.
- **Этикалық нормалар мен стандарттарды ілгерілету** – егер сыбайлас жемқорлықтың пайда болуының негізгі теориясы ретінде қарастырылса, бұл процестің түсінікті және қисынды бөлігі болып табылады – **белгілі бір жағдайларда және лауазымдық өкілеттіктерді пайдалану кезінде жеке пайда табуды қалайтын әрбір мемлекеттік қызметші үшін моральдық таңдау сәті (моральдық таңдау), бірақ одан бас тарту емес (қоғамдық мүдделердің пайдасына).**
- **Квазимемлекеттік кәсіпорындарға мінез-құлық кодекстері тән**, мінез-құлық үлгілеріне емес, корпоративтік құндылықтарға негізделген этика кодекстеріне қарағанда анағұрлым императивті құжат.

КОДЕКСТЕР КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТ ПЕН ТӘЖІРИБЕНІ ЖАҚСАРТУҒА ҚАЛАЙ КӨМЕКТЕСЕДІ?

Осы ережелерді орындау немесе орындамау әрбір қызметкердің моральдық таңдауы

Қызметкерлерге арналған негізгі этикалық қиындықтар, мінез-құлық ережелері және оларды орындау жауапкершілігі

Компанияның ішкі және сыртқы стейкхолдерлерге арналған корпоративтік миссиялары, құндылықтары мен көзқарастары

2. ЭТИКА КОДЕКСІ МЕН МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ КОДЕКСІНІҢ АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ НЕДЕ?

НЕГІЗГІ АЙЫРМАШЫЛЫҚТАР

- **Этика кодексі** – бұл ұйым мүшелеріне бизнесті адал жүргізуге көмектесетін принциптер жиынтығынан тұратын жоғары басшылық шығарған құжат. Ол шешім қабылдауды анықтайтын ұйымның негізгі құндылықтарын сипаттайды. Ол барлық қызметкерлер ұстануға тиісті этикалық стандарттарды белгілейді.
- **Мінез-құлық кодексі** – бұл ұйымға немесе кәсіпке кіру шарты ретінде міндетті немесе шектеулі адамның тәжірибесі мен мінез-құлқын көрсететін құжат. Кодекс нақты ережелерді белгілейді, сондықтан қызметкер не істей алатынын және не істей алмайтынын анықтайды. Қызметкерлер оның орындалуына жауап береді және оны бұзғаны үшін жауапкершілікке тартылады.

НЕГІЗГІ АЙЫРМАШЫЛЫҚТАР

	Этика кодексі	Мінез-құлық кодексі
Негізгі білдіреді?	Ұйымның негізгі этикалық құндылықтарын, принциптері мен мұраттарын қамтитын директорлар кеңесі немесе компанияның басқа атқарушы органы шығаратын шабыттандыратын құжат	Ұйым ұстанатын немесе шектейтін нақты тәжірибелер мен мінез-құлықтарды қамтитын нұсқаулық құжат
Мәні неде?	Жалпылама құжат	Нақтырақ құжат
Шекаралары қандай?	Кеңірек	Тарлау
Неге әсер етеді?	Шешім қабылдауға	Әрекет етуге
Бұл құжаттың көлемі қаншалықты үлкен?	Қысқа	Ұзақ
Көпшілікке арналған құжат болып табыла ма, жоқ па?	Иә, бұл көпшілікке арналған құжат	Қызметкерлерге арналған құжат
Ол не нәрсеге назар аударады?	Құндылықтар мен принциптер	Келісім және ережелер

КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТ

Екі құжат та сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мен төзбеушілік негізгі және негізгі элементтер болып табылатын **корпоративтік мәдениеттің негізі** болып табылады.

Этика кодексі – бұл директорлар кеңесі шығарған және ұйымның негізгі этикалық құндылықтарын, принциптері мен мұраттарын қамтитын өте эмоционалды құжат.

Мінез-құлық кодексі – бұл ұйым ұстанатын немесе шектейтін нақты ережелер мен мінез-құлық нормаларын қамтитын директивалық құжат.

Этика кодексі жалпы сипатта болса, мінез-құлық кодексі ерекше және оның ерекшелігі – белгілі бір мінез-құлық үлгілері ұсынылады.

Этика кодексі компания қызметкерлерінің пікірлері мен идеяларын реттейді, ал мінез-құлық кодексі олардың әрекеттерін реттейді.

Этика кодексі жалпыға қол жетімді, яғни кез келген адам оған қол жеткізе алады. Керісінше, мінез-құлық кодексі әдетте тек қызметкерлерге арналған.

Этикалық кодекс **құндылықтарға немесе принциптерге** бағытталған, ал мінез-құлық кодексі **ережелерді сақтауға және белгілі бір әрекеттерге** бағытталған.

3. КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУДА ЭТИКАЛЫҚ НОРМАЛАР МЕН ЕРЕЖЕЛЕРДІ ІЛГЕРІЛЕТУ

КОРПОРАТИВТІК ЭТИКА КОДЕКСІНІҢ НЕМЕСЕ МІНЕЗ ҚҰЛЫҚ КОДЕКСІНІҢ НЕГІЗГІ ЭЛЕМЕНТТЕРІ

компанияның
стейкхолдерлерінің негізгі
топтары – сыртқы және ішкі

корпоративтік этиканың негізі
– компанияның негізгі және
перифериялық
құндылықтары

компанияның сыртқы және
ішкі стейкхолдерлерге
арналған миссиясы мен
көзқарасы туралы
мәлімдеме

қызметкерлер үшін тең
мүмкіндіктер

негізгі
этикалық қиындықтар

бұзушылықтар туралы
хабарлау және этикалық
нормаларды бұзғаны туралы
хабарлаған адамдарға
қандай да бір қудалаудың
болмауына кепілдік беру

жұмыс орнындағы зорлық-
зомбылық фактілерінің
алдын алу

компанияның әлеуметтік
жауапты бизнес ретіндегі
қызметі (CSR activities)

компанияның
құндылықтарын барлық
қызметкерлер қалай игере
алады – оқыту және
ақпараттандыру арқылы

